

Leren lenen

(1) De afgelopen jaren hebben we in de politiek heel wat meesterlijke omdraaiingen van betekenissen de revue zien passeren: bezuinigingen die ‘hervormingen’ of ‘ombuigingen’ worden genoemd, oorlogen die plots doorgaan voor ‘wederopbouw-’ of ‘vrede-smissies’, het afbouwen van de verzorgingsstaat onder het motto ‘participatiesamenleving’. Aan dit rijtje mag nu weer een nieuwe term worden toegevoegd: het ‘sociaal leenstelsel’.

(2) Jarenlang is schuld het alfa en omega van alle ellende in de wereld geweest. Amerikaanse huizenbezitters die massaal hun hoofd in de hypotheekstrop staken en zo de bankensector naar de rand van de afgrond duwden. Overheden die de begrotingstekorten tot ongekende hoogten opstuwden om de financiële sector overeind te houden. Zuid-Europese landen die op het randje van faillissement balanceerden door bloedrode cijfers in de huishoudboekjes. Op de pof gebouwde vastgoedprojecten die als zeepbellen uit elkaar spatten. Consumenten die zichzelf de schuldhulpverlening in hielpen door op kosten van Dirk Scheringa¹⁾ & Co hun te dure keukens en vakanties voor te financieren. Als er, kortom, één les te trekken is uit zeven jaar crisis, dan is het wel: na schuld volgt boete.

(3) Sterker nog, schulden zijn zo gevaarlijk gebleken dat sinds 2009 op iedere lening verplicht van overheidswege een waarschuwing dient te worden afgegeven, zoals op ieder sigarettenpakje ook moet worden

vermeld hoe dodelijk tabak is. ‘Let op! Geld lenen kost geld.’ Het uitroepteken staat er niet voor niets, zou je zeggen, en ook het logo dat naast deze waarschuwing prijkt, is weinig dubbelzinnig: een mannetje met een euroteken geketend aan zijn enkel. Laat er geen misverstand over bestaan, wil uw overheid er maar mee zeggen: schulden zijn een moderne vorm van slavernij. De voetboei van het 21ste-eeuwse kapitalisme.

(4) *Flash forward*²⁾ naar juni 2014: dag ‘schuld is slavernij’, hallo ‘sociaal leenstelsel’. Let op! Geld lenen, je kunt er vroeg genoeg mee beginnen. Bijvoorbeeld als je net achttien bent, je brein nog een kleine zes jaar onderontwikkeld is en je lange-termijnplanning ongeveer zo verstrekt als die van een eendagsvlieg. Laat deze brave burgers in de dop, die zichzelf over een jaar of tien ook al massaal in de schulden zullen steken voor een dak boven hun hoofd, alvast maar wennen aan het idee: de komende dertig jaar zal je leven in het teken staan van het afbetalen van je verleden. Niet dat je daar met je puberbrein de implicaties al van doorgrondt. Bovendien zul je wel moeten als je straks nog enige kans wilt maken op de arbeidsmarkt, maar toch. Leren is leren lenen.

(5) Nu zullen voorstanders zeggen: “Overdrijf niet zo, Rob, de voorwaarden van de lening zijn uiterst coulant, hoor: als je te weinig verdient, hoef je niets af te betalen, de rente is hartstikke laag en de afbetalingstermijn ontzettend lang.” Allemaal waar.

85 Toch is mijn antwoord daarop: “*Spare me the details*”.³⁾ Het gaat hier niet om de voorwaarden, het gaat hier om het principe: dat je leven, nog voordat het goed en wel begonnen is, al
90 gepaard gaat met het opbouwen van een schuld. Dat het onderwijs, het meest fundamentele onderdeel van een beschaafde samenleving, datgene wat de criminaliteit bestrijdt, de
95 economie draaiende houdt en de vooruitgang waarborgt, voortaan op afbetaling komt. Dat er rente zit op onze toekomst.

(6) Onbegrijpelijk is het, en vooral: hypocriet. “Onderwijs als motor van de kenniseconomie”, oreert de PvdA in haar partijprogramma. “Nederland moet uitmunten in wetenschap en beroepsonderwijs”, vindt D66. En:
105 “Schulden maken mag nooit lonen!”, orakelde de VVD onlangs nog in een persbericht. Behalve als het om de toekomst der natie gaat, kennelijk. Dan wordt het zelfs aangemoedigd.
110 En voor wie uit een niet al te bevoor-

deeld milieu komt: min of meer verplicht gesteld. Dat het onderwijs er substantieel toegankelijker door wordt, dat doorstuderen enorm wordt
115 ontmoedigd, dat de kloof tussen de *haves* en *have nots*⁴⁾ zo alleen maar groter wordt: we nemen het op de koop toe. Geld lenen, wie is er niet groot mee geworden?

120 **(7)** Zo begint de werkelijke droom van dit kabinet zich langzaam maar zeker te ontvouwen: een land vol gehoorzame, hardwerkende, belastingbetalende burgers die hun hele werkdag
125 zame leven geketend zijn aan een overheid waarbij ze al vanaf hun achttiende levensjaar in het krijt staan. De schuld kan, als je een beetje ambitieuze leerling bent, zelfs
130 oplopen tot wel dertigduizend euro: op je 22ste meer dan een jaarsalaris. Voor de toekomstige advocaten en accountants al geen pretje, laat staan voor de loodgieters en lassers in spe.
135 **(8)** Noem dat maar sociaal.

naar: Rob Wijnberg

uit: De Groene Amsterdammer, 5 juni 2014

Rob Wijnberg is filosoof, publicist en hoofdredacteur van De Correspondent, een online journalistiek platform met leden.

noot 1 Dirk Scheringa: bestuursvoorzitter van de DSB, een bank, die na veel commotie over wantoestanden in 2009 failliet ging

noot 2 *Flash forward*: letterlijk: flits vooruit, vooruitblik

noot 3 *Spare me the details*: vrij vertaald: Laten we het niet over de details hebben.

noot 4 *haves* en *have nots*: degenen die wel iets hebben en degenen die niets hebben